

Itupyörösammal

Kornknutmossa

Odontoschisma denudatum

Uhanalaisuusluokka (IUCN): erittäin uhanalainen (EN)

Uhanalainen (LSA 521/2021)

Luonnehdinta

Itupyörösammal on pieni, pyöreälehtinen, vihreä tai punaruskea maksasammal. Lajille ovat tyypillisiä pystyt, kärkeä kohti kapenevat itujuvälliset versot. Suvuttomina leviäiminä toimivat itujuväset ovat väriltään kellanvalkoisia tai viininpunaisia ja sijaitsevat versojen kärjissä. Muilla pyöreälehtisillä maksasammalilla itujuväset sijaitsevat normaalikokoisten lehtien reunoissa eivätkä pienilehtisten versojen kärjissä.

Elinympäristö ja levinneisyys

Itupyörösammalen esiintyminen on Skandinaviassa painotunut alueen etelä- ja keskiosiin. Suomessa sammal on harvinainen ja tuoreita havaintoja on melko vähän. Itupyörösammal kasvaa kostealla lahoppuulla ja turpeisella maalla mm. korvissa, suureunuksissa, tuoreissa ja lehtomaisissa kangasmetsissä.

Nykytila ja uhkatekijät

Itupyörösammalen elinympäristöt ovat taantuneet metsäojitusten ja vanhojen metsien sekä lahoppuun vähenemisen vuoksi. Uhkatekijöitä ovat metsänhakuut ja lahoppuun vähyys. Kolmannes itupyörösammalen nykyisistä kasvupaikoista on suojeltu.

Hoitosuositukset

Itupyörösammalen kasvupaikka ympäristöineen tulisi säilyttää jatkuvasti peitteisenä. Sammalen säilyminen edellyttää kosteina pysyvien maapuiden säilyttämistä ja uuden lahoppuun muodostumisen turvaamista esiintymisalueilla. Esiintymiä on metsälain mukaisilla kohteilla, etenkin rehevissä korvissa, letoilla ja lahoppuuta sisältävissä puronvarsissa tai lehdoissa. Näiden kohteiden ominaispiirteiden muuttaminen on kielletty. Monet sammalen kasvupaikoista saattaisivat olla METSO-ohjelmaan sopivia kohteita (lehdot, runsaslahoppuustoiset kangasmetsät, pienvesien lähimetsät, puustoiset suot).

Lähteet

- Atherton, I., Bosanquet, S. & Lawley, M. (toim.) 2010. Mosses and Liverworts of Britain and Ireland – a field guide. British Bryological Society. 856 s. Verkkojulkaisuna: <http://www.bbsfieldguide.org.uk/> [Vii-tattu 11.11.2011.]
- Nitare, J. (toim.) 2000: Signalarten – indikatorer på skyddsvärd skog. Flora over kryptogamer. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping. 384 s.
- Piippo S. 1996: Maksasammalten määrittämisopas, neljäs uudistettu painos. Helsingin yliopiston kasvitieteen monisteita 148. Helsinki 1996. 75s.
- Ulvinen T., Syrjänen K. & Anttila S. (toim.) 2002: Suomen Sammalet – levinneisyys, ekologia, uhanalaisuus. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 560. 312 s.

Kuva: Michael Lüth